

Hogyan tanítsunk új zenei elemet?

Dallami ismeretek átadása

Dévai Adrienn

2025. október 22.

Hogyan helyezzük az órák sorába az új ismeret átadásának óráját?

- ELŐKÉSZÍTÉS (képzetkialakítás) – 3-4-5 óra, ismeret komplexitásától, életkortól függően. ÚJ DALOK, hallás utáni tanítása
- **ÚJ ISMERET átadásá**nak órája – egyetlen órán történik, egy, MÁR ISMERT DALon (ami egy jól megválasztott mintadal legyen!)
- GYAKORLÁS óráinak hosszú sora – minden új ismeret átadást követő óra; játékos feladatok sokaságával mélyítjük az átadott ismeretet – készség szintre (automatizmus) emeljük

Dallami ismeretek átadása

➤ Előkészítés:

- Az ÁLTALÁNOS ELŐFELTÉTEL megteremtése, az előkészítő időszak feladata (első hat hét első osztályban):
  - dallammotívum éneklése dallamrajzzal
  - dallamelvonás
  - dalazonosítás dallammotívumok segítségével (éneklésről, dúdolásról, hangszeres játékról)
- KONKRÉT ELŐFELTÉTEL kialakítása a tudatosítás előtti órák feladata:
  - minél több olyan dal hallás utáni tanítása, amiben szerepel az új zenei elem (lehetőleg hasonló előfordulás)
  - az új zenei elemet tartalmazó részlet (mindegyik tanult dal esetében) kiemelése, megfigyeltetése --> így kialakítható annak **képzete**, s mint ilyen felidézhető, reprodukálható lesz.
    - dallamelvonással dolgozunk

Dallami ismeretek átadása

➤ Tudatosítás folyamata (az új ismeret átadásának óráján történik):

1. Ismert dal kiválasztása (mintadal), amin megtanítjuk az új zenei elemet:
  - kiindulás a dal élményéből: dal éneklése/játszása
  - motívum/sor (ez utóbbi ritkább, ha előfordul, akkor mindenképpen népdal esetében) kiemelése
  - dallamelvonás alkalmazása (tanítói m érővel!)

Jó mintadal kiválasztásának kritériumai:

- az új dallami elem lehetőleg a dal első, vagy utolsó motívumában szerepeljen (könnyen kiemelhető), de semmiképpen se azzal kezdődjön
- Az új dallami elem mellett, a kiemelt motívumban (lehetőleg az egész dalban), csak már ismert (!) dallamhangok szerepeljenek!

Dallami ismeretek átadása

➤ Tudatosítás folyamata (folyt.):

2. Az új zenei elem megfigyeltetése:

- a *már ismert* zenei elemek (dallamhangok) megfigyeltetése
- SZEMLÉLTETÉS a táblán (dallamlépcsőn elhelyezve/ hangoszlopra felírva/ötvonalas rendszerbe illesztve/hívóképekkel kirakva/gyerekekkel demonstrálva)
- VISZONYÍTÁS (a már ismert dallami elemekhez *viszonyítjuk az új szolmizációs hangot* → jellemzők megállapítása: magasabb/mélyebb mint a már ismert hang/hangok.)

Dallami ismeretek átadása

➤ Tudatosítás folyamata (folyt.):

3. az új zenei elem tudatosítása:
  - az új zenei elem nevének és jelének megismerttetése
  - szemléltetés a táblán! (dallamlépcsőn, hangoszlopon elhelyezni, beilleszteni a már ismert hangok közé)
  - reprodukció: a kiemelt motívum visszaolvastatása (éneklése, hangoztatása) a már megismert új zenei elem megnevezésével.
4. Végezetül: a dal élményének újrateremtése (énekeltetés egészében, szöveggel, élményszerűen)

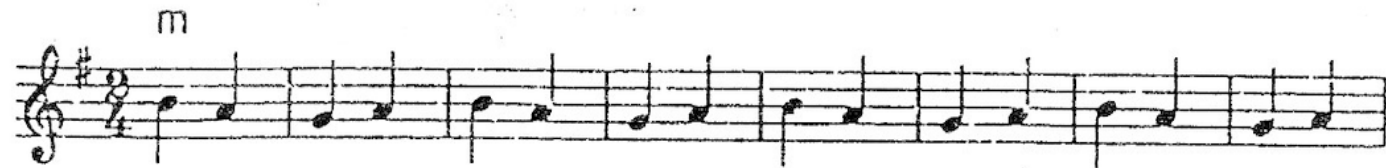
Dallami ismeretek átadása

- Jó mintadal:
  - 1. osztály:
    - **s-m** – bármelyik s-m hangkészletű gyermekdal (a szó és mi hangokat egyszerre, relációban tanítjuk, ez az első két szolmizációs hangjuk! Ok: önmagukban nem értelmezhetőek, csak egymáshoz viszonyítva!)
    - **lá** – bármelyik s-l-s, vagy s-l-s-m hangkészletű gyermekdal, pl.: Süss fel, nap!, Körtéfa, Csíp, csíp, csóka
    - *Hivatalosan 2. osztály, de jól vezetett csapattal már elsőben taníthatjuk, hiszen rengeteg idevágó dalt tudnak:*
      - **dó** – bármelyik s-m-d hangkészletű gyermekdal, ld. alább
  - 2. osztály:
    - **dó** – bármelyik s-m-d hangkészletű gyermekdal, pl.: Éliás, Tóbiás, Aki nem lép egyszerre, Hinta, palinta, Hold, hold fényeslánc
    - **ré** – Hajlik a meggyfa, Kis -kis kígyó, Bújj, bújj itt megyek, Lipem lopom, Egyél libám
    - **lá,** – Fut szalad a pejgó, Három éjjel, három nap, Árok szélén, Én Istenem minek élek
  - 3. osztály:
    - **dó'** – Hatan vannak a mi ludaink, Elszaladt a kemence
    - **szó,** – Dirmeg, dörmög, Kinyílt a rózsa, Hej, Jancsika, Volt nekem egy kecském
  - 4. osztály:
    - **ti,** – Ej, görbénye, görbénye, Udvarom, udvarom, Este van már 8 óra , Szegény legény, Harcsa van a vízbe, János úr készül
    - **ti** – A bundának nincs gallárja, Ugyan édes, komámasszony
    - **fá** – Házasodik a tücsök, Hova mégy te, Láttál-e már valaha, Házasodik a tücsök (lsfm / rm d / rrrr/ m m...)

a ré hang tanítása

➤ ELŐKÉSZÍTÉS

- Általános előfeltétel: átmeneti időszakban (iskolába kerülés első 6 hete) sok dal hallás utáni tanítása, dalfelismerés dallammotívumról, dallamelvonás
- Konkrét előfeltétel: ré hangot tartalmazó dalok hallás utáni tanítása = képzetkialakítás (az adott osztályban – itt 2. osztály – dalok hallás utáni daltanítása, dallamelvonás alkalmazása is!)
pl.: Hej, vára, vára, Elaludt az álmos cica, Sírjunk, ríjunk, Egy üveg alma, Fecskét látok, Bújj, bújj itt megyek, Túrót ettem stb.
- Mintadal kiválasztása: **Túrót ettem** – éneklik, játsszák
Miért jó ez a dal mintadalnak?
  - Mert az új dallami elem a dal első és utolsó motívumában (is) szerepel, jó helyen található. Viszont az utolsó motívum fogjuk használni, mert jobban kiemelhető a dalból, könnyebb lesz megfigyelni rajta az új zenei elemet.
  - Mert az új dallami elemén kívül a dalban csak olyan hangok találhatóak, amit már ismernek a gyerekek.

Tú - rót et - tem, el - ej - tet - tem, Azt sem tu - dom, ho - vá tet - tem.

Szél fújja pántlikámat. Kapd meg róka a szoknyámat! Kapd szok - nya!

Három gyermek játssza. Kettő egymással szemben áll, keresztezve kezet fog, majd forog. A harmadik, a róka, azon igyekszik, hogy valamelyiknek a szoknyáját elkapja: ezt azonban csak a dal végén teheti. Ugyanebben a pillanatban a forgók ügyesen leguggolnak. Ha sikerül a leguggolás előtt megérinteniük valamelyiket, akkor az lesz az új játékban a róka.

Vagy: kézfogással lassan, feszes tartással körbejárnak. „Szél fújja” szövegrésztől felgyorsítják a dalt és lábujjhegyen szökdelnek. (Gyorsabb ütemben, de továbbra is a negyed egységre lépnek.) A dal végén leguggolnak.

a ré hang tanítása

a ré hang tanítása

➤ AZ ÓRA – új zenei elemet tudatosító része:

- Ismert dal éneklése, motívum kiemelése:
  - Túrót ettem kezdetű dal éneklése szöveggel + játék
  - Túrót ettem kezdetű dal éneklése szöveggel (tanítói mérővel), éneklés szöveggel + dallam mozgásának mutatása, utolsó motívum kiemelése, dallamelvonás (tanítói mérővel)
- Új dallami elem megfigyeltetése, **VISZONYÍTÁSA** a már ismertekhez:
  - Gyerekek eléneklik az a dal utolsó motívumát újra, dallamvonal mutatóval, megfigyelik, merre halad a dallam (ereszkedik/lefele), megállapítják, hogy hány különböző hang szerepel a dal végén, valamint a tanítói folyamatos mérő segítségével azt is, hogy az utolsó hang után még egy mérőnyi szünet is van.
  - Tanító kihív négy gyereket az osztály elé, magasság szerinti sorrendbe állítja őket, legmagasabb gyerek lesz a legmagasabb hang a motívumból (mi). Többiek a dallam mozgásának megfelelően sorrendbe állítja. (mi, ré, dó – a legalacsonyabb, majd a szünetet jelző gyerek)

a ré hang tanítása

➤ AZ ÓRA – új zenei elemet tudatosító része (folyt.):

- Új dallami elem megfigyeltetése, VISZONYÍTÁSA a már ismertekhez (folytatás):
  - Első gyerekeknek a szolmizációs nevét elárulja a tanító, ő kapja a mi fejdíszt/kártyát/mi-nek megfelelő színű nagy korongot a kezébe (ez általában a kék).
  - A középső gyerekre eső hangot még nem ismerik, de
  - a harmadik gyerekre eső hangot már meg tudják nevezni: ez a dó. (Kap fejdísz/kártyát/színes hangot – ez zöld általában)
  - Szünet is kap egy szünetjelet a kezébe/fejdísz a fejére.
  - VISZONYÍTJÁK az új hangot a már ismertekhez: dónál magasabb, minél mélyebb.

a ré hang tanítása

➤ AZ ÓRA – új zenei elemet tudatosító része (folyt.):

- Új zenei elem tudatosítása:
  - tanító megnevezi az új hangot (ré), megmutatja a kézjelét és felírja a táblára a betűjelét, lehetőleg dallamlépcsőn elhelyezve (m, r, d csak, ahogy a dalrészletben szerepelt, nem kell az összes, eddig tanult szolmizáció)
középen álló gyerek megkapja a ré fejdíszet/kártyát/ré-nek megfelelő színű korongot – ami általában a sárga
  - a dal kiemelt motívumába (Kapt szoknya!) behelyezik a már megtanult, új dallamhangot, közös énekléssel hangoztatják a motívumot, szolmizálva, kézjellel
  - motívum ismételt hangoztatása szöveggel (Kapt szok-nya!), majd szolmizálva, kézjellel
  - tanító a m – r – d hangokat elhelyezi a vonalrendszeren vonalról és vonalközbeől is indítva a mi hangot
- Dal élményének újratemtése: dalt teljes egészében éneklük szöveggel, játsszák

Köszönöm a figyelmet!